

DEMOKRATIA: KATU JA TEHDAS POLIITTISEN KIISTAN NÄYTTÄMÖNÄ

OPPITUNTI DEMOKRATIASTA

”He tulivat paikalle ja jakelivat väkivaltaisesti iskuja.” Näin lakkovartiossa ollut rautatieläinen Julien Calmettes kuvaa mellakka-poliisin toimintaa näiden murtaessa Toulouse’n lähellä sijainneen öljynjalostamon saartoa.¹ Ranska syksyllä 2010: massiivisia mielenosoituksia, lakkoja, työtaisteluja, saartoja, täyteen ahdettuja metroja, suljettuja huoltoasemia ja satamia, varikolla seisovia junia, polttoainepula, peruutetut Lady Gagan konsertit. Opiskelijat ja koululaiset liittyivät lakkoilevien työläisten kanssa vastarintaan: *Sarkozy, t’es foutu, la jeunesse est dans la rue* – vaihtamalla iskulauseeseen presidentiksi de Gaullen olisimmekin Sorbonnen aukiolla keväällä 1968. ”Jokaisen on saatava ensimmäinen mielenosoituksensa. Tämä on nyt se meille.” Näin sanoo opiskelija Elsa Noblet.² Sosialistien ex-presidenttiehdokas Ségolène Royal kehottaa nuoria kaduille osoittamaan mieltään.³ Radikaali vasemmisto peräänkuuluttaa yleislakkoa. Syyinä tähän on presidentti Nicolas Sarkozy’n ajama eläkeuudistusta koskeva lakiesitys (sittemmin parlamentin hyväksymä, perustuslainmukaiseksi todettu ja presidentin allekirjoittama), joka nostaa alimman eläke-

iän 60 vuodesta 62 vuoteen ja joka pidentää täyteen eläkkeeseen oikeuttavan työuran 41,5 vuoteen.⁴

Työministeri Eric Woerthin mukaan Royalin kutsu kaduille oli virhe ja skandaalimaista nuorten hyväksikäyttämistä. Woerthille demokratia on aivan muualla kuin kaduilla. Ensinnäkin hallituksen ja uudistuksen vastustajien välillä on lakiesityksen käsittelyn aikana ollut ”demokraattinen dialogi”, joka on johtanut useaan muutokseen esityksen tekstissä.⁵ Toiseksi Sarkozy’n määräämät polttoaineverastojen saartojen purut ovat ”äärimmäisen demokraattisia” toimenpiteitä. Saarrot eivät ole työläisten oikeus eikä niin sanottujen radikaalien väkivaltaa pidä hyväksyä.⁶ Kolmanneksi parlamentaarisessa demokratiassa täytyy kunnioittaa instituutioita, sillä ”demokratia on enemmistön laki, [parlamentin] uurnien enemmistöpäätös.”⁷ Kun laki on hyväksytty, sitä on sovellettava. ”Se on demokratiaa.”⁸ Siksi ”protestien, häiriöiden ja tyytymättömyyden on loputtava, kun laki on hyväksytty.”⁹

Niinpä edustuksellis-välillinen demokratia maustettuna eri eturyhmät huomioon ottavalla institutionalisoidulla ”demokraattisella dialogilla” takaa parhaiten rationaali-

sen ja demokraattisen päätöksenteon, jossa kansan enemmistön tahto muodostuu ottamalla huomioon niin keskenään kilpailevat subjektiiviset oikeudet, arvot ja intressit kuin kansalliset intressit ja globaalin talouden realiteetitkin.¹⁰ Dialogista huolimatta realiteetit voittivat, sillä hallituksen lakiesitykseen ei tehty merkittäviä muutoksia.

Samalla on pidettävä mielessä, että enemmistö voi demokratiassa päätyä joskus vääraän ja poliittisesti ja taloudellisesti kestämättömään päätökseen, etenkin kun kansan annetaan suoraan päättää kansakunnalle merkittävistä asioista. Ranskan vuoden 2005 kansanäänestyksen ”Ei” Euroopan perustuslailliselle sopimukselle poiki keskustelun demokraattisesta katastrofista sekä vastuuttomista yksilöistä ja pikkukuluttajista, jotka harkitsevat merkittäviä kansallisia kysymyksiä aivan kuin he olisivat tekemässä valintaa kahden eri hajuveden välillä, Jacques Rancière kertoo.¹¹ (Suomessa ei tällaiseen virheeseen langettu, vaan asiasta päättivät kansanedustajat, jolloin populistiset väittämät ja lyhytnäköiset näkemykset eivät ratkaisseet asiaa.) Hyvä, toimiva ja rationaalinen demokratia pitää niin suorat kansanvaalit kuin katujen demokratian aisoissa, tietenkin perusoikeuksia kunnioittaen. Ja eikö tämä demokratiakäsitys täytä ne edellytykset, joita vaikkapa Seyla Benhabib demokratialle asettaa: demokraattisissa yhteiskunnissa legitimitettiin seuraa vapaasta ja rajoittamattomasta yhteisten asioiden julkisesta harkinnasta.¹²

Sarkozyn ja Woerthin oppitunti siitä, kuinka kansa käyttää perustuslaissa taattua suvereenia valtaansa kansansuvereniteetti-periaatteen legitimoitessa kaikkia yhtäläisesti velvoittavat lait, on yleistettävissä kaikkiin länsimaisiin demokraattisiin oikeusvaltioihin, joiden voittoa totalitarismeista on viime vuosikymmenet juhlistettu. Demokratia osoittautui oikeudenmukaisimmaksi ja tehokkaimmaksi poliittiseksi järjestelmäksi, jonka tuolla puolen vallitsee enää pelkätään ”laittomuuden maailma, identiteettiin, uskontoon tai etnisyyteen perustuvan barbarian maailma”.¹³ Myös demokratian

omasta näkökulmasta katsottuna se voiti poliittisena käytäntönä. Sen ei nimittäin enää tarvitse epäillä, että sen parlamentaariset ja oikeusvaltiolliset käytännöt sekä perustuslain takaamat oikeudet olisivat vain muodollista demokratiaa vastakohtana marxilaiselle ja/tai myyttiselle todelliselle demokratiolle.¹⁴ Muodollisen demokratian puolustelutarpeiden poistuminen näkyy Woerthin julistamassa demokratiakäsityksessä.

Totalitarismien tuomitsemisen myötä demokratioiden voitonjuhliissa on tuomittu myös koko 1900-luku, rotkon avanneena ”kansan unelman, yhteisöllisen lupauksen, utopian saarten vuosisatana, tulevaisuuden politiikan vuosisatana”.¹⁵ ”[P]ahan alkulähde oli lupaus itsessään: se ele, joka saattaa alkuun yhteisön *teloksen*”, ja siksi tämän päivän politiikka hylkää tulevien aikojen ja toisten paikkojen ideat keskittyen nykyisyydessä harjoitettavaan realistiseen politiikkaan.¹⁶ Vaikka Rancièren sanojen taustana oli vuoden 1988 presidentinvaalien kamppailu vanhan lupauksen ajan Mitterandin (joka näissä vaaleissa, toisin kuin edellisissä, lupasi vain pahinta, jollei häntä valita konsensuksen takaajana uudelleen) ja uuden ajan dynaamisen Chiracin välillä, sanat sopivat – jopa osuvammin – Sarkozyn ja hänen hallitukseensa, jotka nimenomaisesti ja määrätietoisesti asettuvat kaikkia kevään 1968 lupauksia, unelmia, radikalismeja ja ideologioita vastaan. Sarkozyn pyrkimys on ”vuoden 68 perinnön ’likvidointi’”.¹⁷ Eläkeuudistuksen taustalla olivatkin Sarkozyn jo presidentinvaalikampanjassaan julistamat keskeiset teemat: talouden uudistaminen sekä työnteon arvostuksen palauttaminen. Uudistukset ovat välttämättömiä globaalissa maailmassa ja taloudessa. Ranskalaista yhteiskuntamallia ei säilytetä menneisyyteen tuijottamalla, Woerth katsoo.¹⁸

VASTAKKAINASETTELU ON NIIN EILISTÄ

Demokratia näyttää voivan hyvin kaikkien julistaessa demokraattisuuttaan. Mutta samalla tämän demokratian nimissä Woerth

tuomitsee ja sulkee ulos parlamentaarisesta demokratiasta katujen demokratian. Rancièrelle tässä on kyse siitä, että demokratiat (*les démocraties*) – demokraattisiksi valtioiksi ja valtiomuodoiksi määritettyinä – pitävät demokraatteja (*les démocrates*), joiden kontrolloimaton toiminta uhkaa demokratiaa, demokratian vihollisina. Mutta itse asiassa demokraattiset valtiot ovat vastakkain demokratian (*la démocratie*), demokraattien kontrolloimattoman toiminnan.¹⁹ Demokraattisen valtiomuodon on hallittava demokratian hyvää politiikkaa ja auktoriteetteja uhkaava kaksoisongelma. Yhtäältä on pidettävä aisoissa demokratian synnyttämä kuvitelma kansan itsehallinnosta ja poliittisen aktiviteetin ylenmääräisyys. Liiallinen politiikka, jonka demokratia saa aikaan, on tukahdutettava. Toisaalta tästä seuraava poliittisen aktiviteetin vähentäminen johtaa siihen, että ihmiset korostavat ”yksityiselämänsä” tavoitellen ”onnellisuutta”, mikä puolestaan lisää haluja, pyrkimyksiä ja vaateita, jotka heikentävät poliittista auktoriteettia ja kansalaistoimintaa. Siksi myös narsistinen ja egoistinen massayksilöllisyys on pidettävä kurissa.²⁰

Mistä näissä demokratian ylenmääräisyydeltä puolustautuvissa voittoisissa demokratioissa, joiden nimeen Sarkozy ja Woerth vannovat, on tarkemmin ottaen kyse? Alain Badioun mukaan Sarkozyn periaatteiden todellisena sisältönä on politiikan jatkuva ja pysyvä kuuliaisuus suurpääoman vaateille sekä moraalisen rappeutumisen voittaminen korvaamalla politiikka moraalilla, joka vetoaa rehdin ja kovan työn, kuuliaisuuden ja perheen hyveisiin: ansioista palkitaan. Kansallisten ongelmien syntipukkina pidetään Badioun mukaan kansan pahansuopia osia, lähiönuoria ja vierastyöläisiä. (Vierastyöläisten sijaan pitäisi puhua kyllä maahanmuuttajista, sillä he ovat menettäneet toisen nimensä, työläinen, eli ”sammutensa kansan, työläisen tai proletaarin subjektiksi tuleminen muodon kanssa”, jolloin heille on jäänyt vain sosiologinen identiteetti, joka on välittömästi käännettävissä ”erilaisen rodun ja ihon antropologiseksi

alastomuudeksi”).²¹ Lakkojen myötä tätä listaa voidaan jatkaa lakkoilevilla työläisillä ja mieltään osoittavilla koululaisilla. Heidät kuitenkin voi poistaa listalta heti kun he ymmärtävät, että erimielisyys loppuu lain hyväksymiseen ja että äärimmäisen tärkeää ”on ottaa vastuu – tajuta, että talouden on toimittava”, kuten Ranskan valtiovarainministeri Christine Lagarde sanoo.²²

Näiden periaatteiden mukainen politiikka poistaa politiikan ”taloudellisen välttämättömyyden ja oikeudellisen vallan pihdeillä” – näillä sanoilla Rancièrè kuvaa jälkidemokratiaa, joka ilmaisee sen paradoksin, että demokratian nimissä konsensuksen käytännöt pyyhkivät pois demokraattisen toiminnan.²³ Tarkastelkaamme kuinka tämä tapahtuu.

Uudistus henkilöityi Sarkozyn, joka ajoi sitä peräänantamattomasti läpi. Olihan se hänen presidenttikautensa tärkein lakihanke. Woerth, jonka ministerintoimeen asia kuului, joutui jopa huomauttamaan vahvan presidentin varjosta: ”Eläkeuudistus, se olen minä.”²⁴ Tosiasiassa tämä ”se olen minä” olivat virkamiehet ja asiantuntijat, jotka uudistuksen valmistelivat ja tuottivat selonteot tosiasioista ja välttämättömyyksistä presidentille ja ministerille.

Myyttisen todellisen demokratian ”luhistumisen pitäisi johtaa ’muodollisen’ demokratian maineen palautukseen” ja siten entistä vahvempaan sitoutumiseen kansansuvereniteetin instituutioihin, erityisesti parlamentaarisen kontrollin muotoihin.²⁵ Sen sijaan, Rancièrè jatkaa, ”muodolliseksi sanotun demokratian voittoa saattelee sen muotoihin kohdistuva aistittava vieraantumisen”, jatkuva parlamentaarisen edustuksellisuuden heikkeneminen, poliittista vastuuta kantamattomien auktoriteettien – tuomarit, asiantuntijat, komiteat – vallan kasvu sekä etenkin Ranskassa presidentin toimivallan lisääntyminen yhdistyneenä tähän kohdistuvaan henkilöpalvontaan.²⁶ Muodollisen parlamentarismen väheksyminen näkyi myös eläkelain senaattikäsittelyssä, kun Ranskan hallitus perustuslain 44 artiklan 3 kohtaan perustuen vei asian

yhteen äänestykseen pannen näin pisteen parlamentaaraiselle kiistelylle ja muutosesityksille.

Politiikan ilmenemisen muotojen sisältönä on tänään yhteiskunnallinen ja taloudellinen todellisuus. Mahdollista on välttämätön, kun taas mahdoton julistetaan auktoritatiivisesti mahdottomaksi: ”ei ole muuta kuin se mikä on”.²⁷ Konsensuksen olemuksena on poliittista valintaa ohjaavien ja jopa määräävien ennakkoodellytysten pitäminen ja vahvistaminen objektiivisina ja yksinäisinä. Poliitikka on vastaavuutta yhteiskunnassa vallitsevien suhteiden, siinä virtaavien tarpeiden, etujen ja halujen sekä siinä vallitsevien optimointilaskelmien kanssa. Marxismi, joka jo kuopattiin, ei suinkaan ilmene aaveena vaan perverssillä tavalla ja valtoimenaan laukkaavana tämän politiikan totuutena. Poliitiikan muotojen sisällön muodostaa nimittäin tuotantovoimien kehitys.²⁸ Valtio myöntääkin julkisen vallan mahdollisuuksien rajat, jotka globaalien markkinoiden välttämättömyydet asettavat. Marxin parjattu väite, jonka mukaan ”hallitukset olisivat kansainvälisen pääoman asianhoitajia, on nykyään itsestäänselvyys”.²⁹ Taloudellisen järjestyksen ylitsepääsemättömien realiteettien ja välttämättömyyksien nimissä etuoikeuksistaan nostalgisesti kiinni pitävien ryhmien protestit voidaan oikeutetusti sivuuttaa muutosvastarintana,³⁰ aivan kuten Ranskan presidentti ja hallitus tekivät. Valtiovalta legitimoit näin itsensä ”tieteellisen välttämättömyyden instrumenttina” asetuen siinä ominaisuudessa ”demokraattisen anarkiaa” vastaan. Vastaavasti Slavoj Žižekin mukaan talous, markkinoiden ja kilpailun logiikka, on tyrkittänyt itsensä hegemoniseksi ideologiaksi kaikkialla.³¹ Niin oikeisto kuin vasemmistokin vakuuttavat, että valtion poliittinen liikkumavara on erittäin rajoitettu Euroopan Unionissa ja globaalissa kapitalismidemokratiassa. Oikeusoppineet vielä lisäävät ”pehmeämpinä” rajoina ihmisoikeudet.

Demokratia luudentuu näin asiantuntijavallaksi, jossa realistista asiajohtamista häiritsevät poliittiset erimielisyydet ja vas-

takkainasettelut vähennetään minimiin. Epäoikeudenmukaisuudet, erimielisyydet ja kiistat objektivoidaan ratkaistavina ongelmina, jotka hallinnolliset, taloudelliset ja oikeudelliset oligarkiat sekä asiantuntijat tiedostavat ja joihin ennemmin tai myöhemmin löydetään ratkaisukeinot. Kaikki kyllä saavat tarvitsemansa, kuten viranomaiset Ranskassa vakuuttelivat autoilijoita bensin loputtua lakkojen ja saartojen johdosta. Onhan demokratiassa rauha lopultakin toteutunut.

Konsensus on Rancièren mukaan sellainen aistittavan jako (*partage du sensible*, implisiittinen laki, joka määrää aistittavan järjestystä ja säätää mitä, milloin, missä ja miten voidaan sekä havaita, nähdä, kuulla ja kokea että sanoa, ajatella, toimia ja tehdä), jossa kaikki osapuolet oletetaan ennalta annetuiksi ja yhteisön kokonaisuus jo muodostetuksi. Tässä aistittavan jaossa ”yhteisön kokonaisuus palautuu jäännöksettä sen osapuolten summaan”.³² Tiedon, tilastojen, kategorioiden, mielipidemittausten ja tieteellisten mallintamisten sekä ennustusten kohteeksi muutettu kansa on jäännöksettä laskettu mukaan tähän aukottomaan ja saumattomaan kudokseen, jossa kaikki on näkyvää eikä poliittisen erimielisyyden ja subjektiksi tulemisen poliittisille ilmetyksille ole sijaa. Nykyinen jälkidemokratia on siten ”politiikan demokraattisen perustan kieltämistä”.³³ Tämä on kuultavissa Woerthin demokratiaa määrittävissä sanoissa ja nähtävissä eläkeuudistuksen parlamentaarisisessa käsittelyssä.³⁴

Philippe Lacoue-Labarthe ja Jean-Luc Nancy päätyvät osittain samansuuntaisiin näkemyksiin. He tekevät eron totalitarismin suppean tai teknisen merkityksen – natsismi, fasismi, stalinismi – ja yleisen merkityksen – poliittisen absoluuttinen hallinta – välillä. Vaikka voitaisiinkin väittää, että tällainen totalitarismin ilmiön yleistäminen tapahtuu empiiristen analyysien hinnalla, Lacoue-Labarthe ja Nancy katsovat, että juuri tämä mahdollistaa omaan demokraatiamme kuuluvien määrättyjen tosiasioiden analyysin. Tällainen on Hannah Arendtin

käsitlemä paradoksi: poliittisen erityisyys katoaa poliittisen ylivallassa. Kun kaikesta tulee politiikkaa, poliittisen erityisyys häviää sen sekoituessa etenkin yhteiskunnallis-taloudellisen alueeseen, mutta myös teknisen, kulttuurisen, psykologisen ja niin edelleen alueisiin. Seuraus on politiikan banalisoituminen. Missään ei ole mahdollista nostaa esiin vähäisintäkään erityisesti poliittista kysymystä eikä missään ole mahdollista avata kysymystä uudesta politiikasta. Vaikka meillä ei ole keskitysleirejä eikä poliisi ole kaikkialla läsnä oleva poliittinen poliisi, ei yleisesti toistettu totalitarismin ja demokratian vastakkainasettelu ehkä todellisuudessa olekaan niin selkeä. Ehkäpä länsimaisissa demokratioissa on kehkeytyneessä uusi, salakavalampi ja ”pehmeämpi” totalitarismin muoto.³⁵

Lacoue-Labarthen ja Nancyn väittämä on pelkästään saanut vahvistusta etenkin viimeisen kymmenen vuoden aikana, jolloin turvallisuudesta on tullut demokratioiden uusi kategorinen imperatiivi, joka ei vain oikeuta entistä kovempia repressiivisiä keinoja ja kansainvälisiä sekä kansallisia sotilaallisia operaatioita vaan muodostaa myös perusnormin, joka ohjaa politiikkaa, taloutta ja oikeutta. Rancièren mukaan poliittiset kamppailut käydään useasti lain ja laittomuuden rajaseudulla. Nykyisin tällaiset kamppailut yhä enenevässä määrin alistetaan oikeudelle ja ”pieninkin lakko leimataan panttivankien ottamiseksi”.³⁶ Annetaan Sarkozyn allekirjoittaa tämä kommentillaan polttoainevarastojen saarrosta: Mielenosoittajilla ”ei ole oikeutta ottaa panttivangeiksi viattomia ihmisiä, jotka koettavat elää jokapäiväistä elämäänsä. Ottamalla panttivangeiksi talouden, yritykset ja ranskalaisten jokapäiväisen elämän, tuhotaan työpaikat. [...] Roistoilla ei demokratiassa, tasavallassa ole viimeistä sanaa.”³⁷ Nämä argumentit ennakoi jo Antonio Gramsci: ”lakko tulee antamaan verukkeen laajoille poliisitoimille, joiden on määrä palauttaa tuotannon kyky luoda runsasta ja varmaa voittoa” samalla kun vastuu kaikesta työnnetään vallankumouksellisten harteille.³⁸

POLITIIKAN PALUU

*Mitä on tehtävää?*³⁹ kysyttiin lupausten vuosisadan alussa. Lacoue-Labarthe ja Nancylle heidän kuvaamassaan politiikan vetäytymisessä itse poliittinen (*le politique*) nousee esiin kysymyksenä. Siksi he asettavat kaksoistehtäväkseen ”poliittisen filosofisen kyselemisen” sekä filosofian itsensä kyselyn suhteessa poliittiseen.⁴⁰ He eivät siis lähde poliittisen empiiriseen tutkimiseen, joka tuottaisi poliittista teoriaa tai poliittisen uuden käsitteen, koska se ei enää voi olla ratkaisevaa. Sen sijaan, että he hahmottaisivat uutta politiikkaa (*la politique*), he vetäytyvät vetäytyvän politiikan ajattelemiseen. Tämä ele on kieltämättä poliittinen, mutta se ei riitä.

Toinen mahdollisuus oletetun politiikan lopun aikana on palauttaa politiikalle sen omin alue: taloudellisista, yhteiskunnallisista ja sosiaalisista tosiasioista sekä yksityisen, tarpeiden, työn ja välttämättömyyksien eriarvoisuuden alueesta erillinen julkisuuden, vapauden ja toiminnan alue, jonka periaatteena on tasa-arvo. Käännetään katse yhteiskunnan täydellisestä voitosta, jossa hallinto sivuuttaa sen, ”mitä perinteisesti kutsumme valtioksi ja hallitukseksi”,⁴¹ yli utopioiden vuosisadan antiikin Kreikan *politikseen*, kaupunkivaltioon ja sen julkispoliittiseen elämään ja poliittiseen olemiseen, jossa asioista päätettiin sanojen ja vakuuttelun eikä pakon ja väkivallan avulla. Tehdään ero *poiesiksen* ja *praxiksen*, *zēnin* ja *eu zēnin* välillä. Tämän palautusoperaation teoreettisena takaajana toimii Arendt. Myös Leo Strauss vaatimuksineen politiikan alkuperäisten arvojen paluusta tai Jürgen Habermas kommunikatiivisen toiminnan teoriallaan ja proseduraalisella demokraatiakäsityksellään voivat toimia opastauluina kadonneen politiikan palauttajille.

Eikö ajatus puhtaasta politiikan alueesta vapaan julkisen keskustelun alueena ole aivan liian idyllinen ja/tai elitistinen? Jako poliittiseen ja yhteiskunnalliseen, julkiseen ja yksityiseen, vapauteen ja välttämättömyyteen, yhdessä elämiseen ja paljaaseen

elämään perustuu politiikan hävittävään ontologiseen jakoon, joka säätää itse kullekin kuuluvan paikan ja roolin. ”Poliittisen ajattelun tehtävä on siis vastustaa tätä poliittisen filosofian hallitsevaa hahmoa.”⁴² Erityisesti Rancière asettuu Arendtia ja tämän poliittisen elämän käsitettä vastaan. Arendtin erottelu on ”antipoliittista logiikkaa, poliisin logiikkaa, joka erottaa erityisen poliittiselle toiminnalle varatun alueen”; siis niille varatun alueen, ”joiden työnä ja päämääränä on politiikkaan osallistuminen”.⁴³ Jos politiikka erotetaan yhteiskunnallis-taloudellissosiaalisesta, politiikan alue ja merkitys kaventuvat. Näin politiikan universaalisuuden piiriä jatkuvasti rajataan ja rajoitetaan. Se tapahtuu Rancièren mukaan joko kieltämällä tietyn väestöosan poliittiset oikeudet sukupuolisin, yhteiskunnallisin tai etnisin perustein tai rajoittamalla poliittisen toiminnan alue määrättyihin instituutioihin, ongelmiin, toimijoihin, menettelyihin ja asioihin, mikä on jälkidemokratioissa vallitseva tapa. Väitetty politiikan puhdistaminen ja vapauttaminen kotoisuuden ja yhteiskunnallisen välttämättömyyksistä on käytännössä poliittisen puhdasta ja yksioikoista palauttamista valtiolliseen (*l'étatique*).⁴⁴ ”Politiikan paluun teoreetikot vakuuttavat itse asiassa sen loppua.”⁴⁵

Onko kaikesta huolimatta palattava edellisen vuosisadan kommunismin lupaukseen ottaen kuitenkin huomioon lupauksen realisoinnin seuraukset? Jacob Rogozinski asettaa dekonstruktion politiikan vastustamaan tätä ajatusta. Vallankumous on ”poliittisen metafysiikan viimeinen ilmenemismuoto”, mahdottoman radikaalin katkoksen metafysiikkaa.⁴⁶ Tehtävänä on paljastaa vallankumouksen arkkiteleologinen rakenne, joka esittää alkuperän sekä lupaa: *proletaari* on viimein ihmisen omin nimi ja ihmisen loppu toteutuu ihmiselle ominaisimman täydellisenä uudelleenomaksumisena ja paluuna ihmisen läsnäolon *parousiaan*. Marxismi proletaarisen vallankumouksen projektina on siis hylättävä. Jacques Derrida, jonka työtä käsittelevässä kollokviossa Rogozinski esitti ajatuksensa, jakoi kyllä

pääpiirteissään Rogozinskin näkemykset ja epäilyn vallankumouksesta *metafyysisenä* käsitteenä, mutta ei hänen johtopäätöksiään. Derrida ei halua osallistua antimarxilaiseen yksimielisyyteen, koska ei halua heikentää teoreettisesti eikä poliittisesti sitä, mitä marxismi tai proletariaatti voivat merkitä voimana Ranskassa.⁴⁷

Syksyllä 2010 tämä proletariaatin voima tuli esiin kaduilla ja tehtaissa (käytän tätä yleisnimityksenä niin teollisuuslaitoksista ja öljynjalostamoista kuin posteista, satamista, lentokentistä, julkisesta liikenteestä, kuljetusalasta ja palvelualojen työpaikoistakin). Tämän voiman jälkidemokratian hallinnoijat kiirehtivät sulkemaan oikeusvaltiollisen konsensusdemokratian ulkopuolelle. Demokraattisen valtion näkökulmasta tässä tilanteessa realisoitui demokratian kaksoisuuhka: poliittisen aktiviteetin ylenmääräisyys mielenilmauksissa ja itsekkäiden yksilöiden vaateet koko kansakunnan hyvinvointia hyödyttävän työuran pidentämisen vastustuksessa. Myöskään politiikan paluun julistajat tuskin olisivat suvainneet tätä voimanosoitusta politiikan reservaattiinsa johtuen sen ”epäpoliittisista” teemoista, toimintamuodoista ja tapahtumapaikoista. Mutta nimenomaan nämä voimanosoitukset olivat poliittisia ja juuri näillä politiikan tapahtumapaikoilla demokratia oli kotonaan. Jälkidemokratian, ja laajemmin globaalien historiallisten prosessien, analyysi ei riitä. Se on kytkettävä mahdollisuuksien karttastojen hahmottamiseen, joita syksy 2010 piirsi ja johon tehtävään Rancièren ajattelu toistuvasti ryhtyy.

ÄLÄ JATKA MATKAA

”Hei, sinä siellä!”. Näin Louis Althusser kuvasi poliisin puhuttelevaa kutsua. Rancièren mukaan poliisi ei kuitenkaan ole laki, joka kutsuu yksilöitä: ”poliisin väliintulot julkisilla paikoilla eivät ensisijaisesti muodostu mielenosoittajien kutsumisesta vaan mielenosoitusten hajottamisesta”.⁴⁸ Poliisiviranomainen puuttuu tilanteeseen muistuttamalla siitä, mitä ilmiselvästi on, tai pi-

kemminkin ei ole: ”Jatkakaa matkaa! Täällä ei ole mitään nähtävää!” Mitään (politiikkaa) ei tapahdu läpikulun ja kierron tiloissa. Kenelläkään ei pitäisi olla muuta tekemistä kuin kulkea kuuliaisesti eteenpäin.

Laajassa merkityksessä poliisi (*la police*) on Rancièrelle muutakin kuin poliisivoimat tai yhteiskunnan repressiiviset käytännöt tai kontrollikoneistot. Poliisi on yhteiskunnan symbolinen konstituutio, joka organisoii ajan, tilan ja ruumiit yhteiskunnan kokonaisuudessa ja kokonaisuudeksi. Se laskee yhteiskunnan osat yhteen ja jakaa yhteiskunnan niin, että jokaiselle jaetaan määrätty roolit, paikat ja tehtävät määrättyinä aikoina. Se määrittää, mitä kuullaan ja mitä ei, mikä nähdään ja mikä on näkymättömissä, mikä kuuluu julkispoliittiseen ja mikä työn, kodin ja kulutuksen maailmaan. Se sekä sisällyttää että erottaa ja sulkee ulos. Poliisin olemuksena on siten aistittavan jako.

Politiikka (*la politique*) keskeyttää poliisijärjestyksen haastaen aistittavan jaon. Se toimii poliisin kanssa yhteisissä tiloissa samaa kieltä käyttäen, mutta se muuttaa näitä tiloja ja kieltä, niiden asemaa, merkitystä ja mahdollisuuksia. Jos poliisi legitimoii, uusintaa ja vahvistaa olemassa olevia instituutioita ja käytäntöjä, niin politiikka kyseenalaistaa ne ja katkoo niiden jatkuvuutta. ”Poliittinen toiminta muodostuu aina hallitsevan järjestelmän asettamien mahdollisen raja-aitojen paikoiltaan siirtämisestä.”⁴⁹ Politiikka ”paneer alulle kiistan aistittavan jaosta, kiistan siitä *nemlein*:istä [jakaa, määrätä, varata, myöntää], joka perustaa jokaisen yhteisöllisen *nomoksen* [laki]”.⁵⁰ Politiikka luo näyttämöjä, joilla yhteisen ja erillisen, mahdollisen ja mahdottoman alueita muodostetaan ja uudelleen muodostetaan, joilla näkymätön tehdään näkyväksi, kuulumaton kuuluvaksi, joilla tuotetaan ”poleemisia ja paradoksaalisia kohtauksia”.⁵¹ Politiikassa on kyse erimielisyydestä, joka koskee kiistaa aistittavan jaosta, siitä mitä puhe merkitsee ja kenen puhe kuullaan, siitä mikä on ymmärrettävissä, nähtävissä ja kuultavissa. Konsensuksen sijaan astuu dissensus, joka Rancièren mukaan on politiikan olemus.

Kadulla tapahtuu politiikkaa, sanoipa poliisijärjestys yleensä tai yksittäinen mellakapoliisi mitä tahansa. ”Politiikassa, vastakohtana [poliisille], on kyse tämän kulun ja kierron tilan muuttamisesta subjektin ilmenemisen tilaksi: kansa, työläiset, kansalaiset.”⁵² Katu muuttuu tekemisen, näkemisen ja nimeämisen tilaksi, jossa erimielisyys tulee näkyväksi.

”Demokraattisessa dialogissa” hallitus voi sopia esityslistan mukaisista kiistakysymyksistä opposition ja ammattijärjestöjen kanssa. Julkisen keskustelun ja harkinnan asiat ja osapuolet ovat tällöin jo ennalta määrättyjä. Kyse ei ole politiikasta vaan vallitsevan poliisijärjestyksen mukaisesta toiminnasta. Näin on laita myös Habermasin kommunikatiivisen toiminnan teoriassa. Poliittisessa kiistassa kiistan aiheet, näyttämöt ja osapuolet eivät ole etukäteen muodostettuja. Mutta eivätkö kadut miehittäneet mielenosoittajat ole jo olemassa olevia osapuolia työntekijöiden, opiskelijoiden ja koululaisten väestönosina, jotka edustavat etukäteen banderolleihin kirjattuja eturyhmävaatimuksia? Eikö tämä ole pelkkää taantumuksellista, saavutetuista etuista kiinnipitävää muutosvastarintaa?

Mielenosoittajat ja lakkolaiset eivät kuitenkaan vain edustaneet oman yhteiskuntaryhmänsä intressejä. He väittivät, että kysymykset eläkeistä, eläkkeen suuruudesta, työssä jaksamisesta ja vapautuvista työpaiakoista eivät kuulu vain työn, koulun ja vapaa-ajan kotoisuuteen. Ne ovat julkisia ja poliittisia kysymyksiä, jotka koskevat koko poliittista yhteisöä ja kuuluvat yhteisyyden piiriin. He ilmaisivat erimielisyyden, joka ja jonka käsittely kuuluu yhteisesti jaetun julkisen alueelle, jonka niin oikeisto kuin myös vasemmisto ja etujärjestöt monopolisoivat omaksi alueekseen. Näin mielenosoitukset haastoivat politiikan ja ammattijärjestötoiminnan, julkisen ja yksityisen, universaalien ja partikulaarisen, joukkoliikkeen ja etujoukkojen väliset lukkoon lyödyt vastakohtaisuudet. Koululaisten, joita eläkeikä ei suoranaisesti koske kuin vuosikymmenten päästä, spontaani osallistuminen ammat-

tijärjestöille ja työläisille ”kuuluvaan” vastarintaan oli vain yksi osa aistittavan jaon raja-aitojen murtamisessa. (Eräänä syynä nuorten kapinaan nähtiin ongelmat heidän integroitumisessaan yhteiskuntaan.⁵³ Kyllä, mutta kyse ei suinkaan ole korjattavasta yhteiskunnallisesta ongelmasta, vaan siitä, että nuoret erkaantuvat heille osoitetusta yhteiskunnallisesta asemasta ja osattomien osana tulevat näkyviksi ja kuulluiksi sekä saavat aikaan muutoksen aistittavan jaossa. Integroitumiskriisin sijasta valtiovaltaa huolestuttaa nyt nuorten poliittinen radikalisoituminen). Sosiaaliturvan purkamista vastustavat kansalliset yhteiskunnalliset liikkeet eivät Rancièren mukaan ole pelkästään ”etuoikeuksia puolustavia” liikkeitä. Niillä on poliittinen merkitys siinä, että ne haastavat vallalla olevan konsensusopin sellaisten objektiivisten yhteiskunnallisten tosiasioiden olemassaolosta, joiden edessä kansallisvaltiot ovat avuttomia.⁵⁴

Edellytys syksyn 2010 protestien poliittisuudelle oli, että kaduilla sekä työ- ja opiskelupaikoilla luotiin politiikan näyttämö, jolla osoitettiin niin mielenosoittajien kuin valtaapitävienkin jäsenyys yhteisessä maailmassa, jota ei sitä ennen ollut olemassa. Tämä yhteinen maailma on kiistanalainen maailma, jossa käytävä kiista eroaa kaikista arvo- ja eturistiriidoista siinä, että se on kiistan osapuolten huomioon ottamista koskeva konflikti. ”Se on paradoksaalisen maailman rakentamista, joka tuo yhteen erilliset maailmat.”⁵⁵ Poliittinen mielenosoitus (*manifestation*, joka merkitsee myös ilmaisua, ilmentymää, ilmitulemistä, osoitusta; suomen kielen *mielenosoitus* kuvaa kuitenkin erinomaisesti, mistä on kyse, kunhan pidämme mielessä, että mielenosoitus suppeassa merkityksessä on vain yksi ilmentymä siitä, mitä mielenosoitus merkitsee yleisessä merkityksessä) ”tekee nähtäväksi sen, millä ei ollut mitään syytä tulla nähdyksi, se asettaa yhden maailman toiseen”.⁵⁶ Toimiessaan ikään kuin tuo maailma olisi olemassa, mielenosoittajat avasivat sen ja osoittivat, ettei protestin syy ja itse protesti ole vain melua vaan argumentoivan puheen, *logoksen*, il-

maisua. Tässä mielenosoituksessa avatussa maailmassa argumentoimaan pätevä subjekti esittää argumentin tietystä asiasta ja osoittaa sen vastaanottajalle, jolta vaaditaan asian näkemistä ja argumentin kuulemista, mihin hänellä ei siis ”normaalisti” olisi syytä. Mielenosoitukset olivat sekä argumentteja että yhteisten maailmojen avauksia, joissa ”argumentoiva subjekti lasketaan argumentoijaksi”.⁵⁷

Jokaisen ja kaikkien tasa-arvo, politiikan periaate, asetetaan mielenosoituksessa yhteiskunnassa vallitsevia hierarkioita ja epätasa-arvoa vastaan. Poliisijärjestyksen logiikkaa vastaan asetetaan mielenosoituksessa emansipaation logiikka, jonka ydin on tasa-arvon otaksunan vakuutus ja vahvistus; niiden pätevyuden vakuutus, jotka ovat siellä, missä heillä ei ole valtuutusta olla, ja jotka tekevät sitä, minkä tekemiseen heillä ei ole toimivaltaa. Tasa-arvo on siten ”älykkyyden kommunismia”, sitä tosiasiaa, että älykkyys on yhtä; sitä, ettei ole lainsäätäjän ja työläisen, opettajan ja koululaisen älykkyyttä, sillä älykkyys ei kytkeydy mihinkään asemaan yhteiskunnan poliisijärjestyksessä.⁵⁸ Tällaiset emansipaation tapahtumat ovat aina ajan puolesta sopimattomia siinä mielessä, että ensinnäkään mikään historiallinen välttämättömyys ei perusta niiden olemassaoloa ja toiseksi ne ovat yhteensopimattomia nykyisen ajan kokemuksen rakenteiden kanssa.

Mielenosoitus ei ole poliittinen sen tapahtumapaikan ja siinä vaaditun tai vastustetun asian ansiosta vaan siksi, että se haastaa edellä kuvatulla tavalla vallitsevan aistittavan jaon. Tehdas, jota pidetään yksityisyyden alueeseen kuuluvana, katu, jota pidetään kulkuväylänä tai markkinapaikkana, tulee yhteisten asioiden käsittelyn julkiseksi näyttämöksi; työläisten yksityinen valitus jaksamisesta ja koululaisten huolenilmaisut työpaikoista tulevat kuulluiksi puheena yhteisistä ja yhteisön asioista. Mielenosoitukset synnyttivät näin poleemisen yhteisön, joka on jakamisen yhteisö, mutta se ei perustu jaettuun kansakunnan jäsenyyteen tai jaetun identiteetin yhteisöllisyy-

teen, vaan se toteutuu hetkellisesti kiistassa ja kiistanä.

Kun ”politiikkaa ei voi määrittää minäkään jo olemassa olevan subjektin perustalta”, mikä mielenosoituksen subjekti on?⁵⁹ Argumentin esittävä ja poliisijärjestyksen haastava subjekti ei Rancièrelle ole kansanedustaja tai presidentti, puolue tai ammattijärjestö, luokka tai ryhmä, agitaattori tai militantti. Myöskään työläiset, opiskelijat tai koululaiset eivät ole heille määrättyissä yhteiskunnallisissa osissaan ja rooleissaan poliittisia subjekteja, jotka kutsusta – tässä mielessä Royalin kutsu kaduille oli skandaali – astuvat kaduille, katkaisevat junasta virrat tai tarttuvat saartoketjussa toverinsa käsipuoleen.

Poliittinen subjekti (*objet politique*) on erottamattomasti kytköksissä kiistaan ja erimielisyyteen. Olemuksettoman ja identiteettittömän, yhteiskunnallisiin luokkiin ja ryhmiin sekä yksilöön palautumattoman subjektin ”olemus” on osaan-ottamisessa (*avoir-part*).⁶⁰ Poliittiset subjektit ovat lausumisen, ilmenemisen ja mielenosoituksen muodostelmia (*dispositifs*), jotka määrittävät vastakohtaisuuksiin osallistumisen (*participation*) kautta. Pikemminkin kuin olevia, ne ovat erimielisyyden aloittavia ja esiintuovia subjektivaation prosesseja. Poliittisessa osallistumisessa keksitään ja luodaan se ennakoimaton ja identiteetiksi muodostumaton poliittinen subjekti, joka tässä ja nyt valtaa kadun tai tuossa ja tuolloin keskeyttää työn. Vaikka näillä kollektiivisilla subjekteilla sattuisikin olemaan sama nimi kuin jollain yhteiskuntaryhmällä, niin ne eivät palaudu siihen, koska ne ylimäärä- tai lisäsubjekteina kyseenalaistavat poliisin suorittaman yhteiskunnan osien aukottoman yhteenlaskun. Siten subjektiksi tuleminen prosessissa mielenosoituksiin, lakkoihin ja saartoihin osallistuvat siirtävät paikaltaan aistittavan jaossa määrätty identiteetit, roolit sekä odotukset, synnyttävät kiistan ja tulevat näkyviksi yhteisessä julkisuuden maailmassa.

Tämän seurauksena poliittinen ilmitulo ja ilmentymä, siis mielenosoitus, on aina

yhä hetkellinen ja epävakaa kuin subjektit, jotka ovat olemassa vain sen toiminnassa. Poliitiikka on ”täsmällisten ja paikallisten keskeytysten ja murrosten yhteisyyttä, joilla tasa-arvon logiikka erottaa poliisiyhteisön itsestään”.⁶¹ Se on ”paikallisten ja ainutkeräisten universaaliuden tapausten taitoa”.⁶² Poliitiikka ei siten ole pysyviä instituutioita tai jatkuvaa julkista harkintaa ja argumentaatiota. Poliittisessa tapahtumassa ilmituleva erimielisyys ja eroavaisuus ovat joka hetki häviämässä, sillä kansa on sekoittumassa väestöön, rotuun tai etniseen identiteettiin, proletariaatti intressejään vaativiin työtekijöihin, mielenosoituksen kadut kauppa-katuihin, katukivien alta paljastuva hiekka Seinen penkereelle rakennettuun hiekkarantaan. Lisäksi politiikan argumentista voi aina tulla uusi, ehkäpä oikeudenmukaisempi, laki tai uusi, ehkäpä tasa-arvoisempi, aistittavan jako.

Tässä on demokratia. Rancièrelle se ei ole valtiomuoto, konsensushallinto, parlamentarismi, kansantahto tai kansansuvereniteetti vaan edellä mainittu jakamisen yhteisö. Ylipäättänsä demokratia ei ole asioiden tila ja järjestys. Demokratia on kiistan tapahtuma. Demokratia on sitä, että osattomien osa – ei niinkään köyhä ja syrjäytynyt väestönosa vaan ne, joilla ei ole arvoasemaan tai titteliin perustuvaa muuta oikeutusta yhteisöön tai muuta toimi- ja sananvaltaa siinä kuin äänioikeus vaaleissa – julistaa ”me emme ole mitään, olkaamme kaikki”. Se on sitä, että kaikkien yhteiskunnallisten laskutoimitusten ylimäärä julistautuu näkyväksi esittäen universaalin vaateen. Se on sitä, että *dēmos* – kansa vailla valtaan oikeuttavaa perustetta ja perustaa (*arkhē*) – murtaa vallitsevan aistittavan jaon asettamalla tasa-arvon ja emansipaation logiikan poliisilogiikkaa vastaan. Demokratian perusta on siten an-arkia, kaiken vallan ja hallitsemisen perustan ja viimekätisen legitimaation puute.

Demokratian ehdottoman edellytyksen muodostavat poliitikalle tyypilliset toimijat, poliittiset subjektit, kollektiivit, ”jotka siirtävät paikaltaan valtion tai yhteiskunnan

osapuolien identifikaatiot”.⁶³ Demokratian muodot ovat ”tuon identiteettiä muodostamattoman subjektiksi tulemisen ja tuon kiistan käsittelyn ilmenemismuotoja”.⁶⁴ Tällaisena demokratia on politiikan perusta. ”Kaikki politiikka on demokraattista.”⁶⁵

Rancièrè asettaa demokratian vastakkain konsensuksen ja jälkidemokratian kanssa, mikä erottaa hänet omien sanojensa mukaan muista erimielisyyden ajattelijoi- ta. Nämä nimittäin asettavat konsensukseen samaistettavan demokratian vastakkain heterogeenisyyden ja eron periaatteen kanssa. Esimerkkinä kyseisistä periaatteista olkoot Badioun totuuden tapahtuma ja Antonio Negrin moninaisuus.⁶⁶ Derridan tapaa asettaa liberaalidemokratiaa vastaan tuleva demokratia Rancièrè epäilee myös. Demokratia on yhtäältä enemmän kuin liberaalidemokratian valtiollis-institutionaaliset käytännöt, toisaalta vähemmän kuin ääretön avoimuus Toiselle, koska ei ole yhtä avoimuutta vaan useita demokraattisia tapoja ottaa huomioon toisen osa.⁶⁷ Rancièrè ei myöskään allekirjoita yksinkertaistavaa vaihtoehtoa, jonka mukaan ainoastaan ”kommunistinen hypähdys” voi vapauttaa meidät ”demokraattisesta mutalätäköstä”.⁶⁸

Ranskan mielenosoitukset, lakot ja saarrot olivat demokratiaa, jonka Ranskan presidentti ja hallitus asiantuntijajoukkoineen pyrkivät sulkemaan ulos demokraattisen valtion päätöksenteosta toistamalla kansakunnan intressejä ja globaaleja realiteetteja. Katujen ja tehtaiden autonomisissa prosesseissa, joita mikään puolue, ammattijärjestö tai filosofi ei ohjelmoinut, ohjannut tai organisoanut, ilmennyt vastarintadiologi muistuttaa sitä työläisten dialogia, joka, kuten Rancièrè toteaa vuonna 1974, ”hylkää sen ’luonnon’, joka oikeuttaa kapitalistisen ylivallan, kumooa porvarillisen vakuutuksen (on mahdotonta, että talous toimisi toisin) vallankumouksellisella vakuutuksella: uusi talous on mahdollinen”.⁶⁹

Vailla nostalgista romantisoitua syksyn 2010 protestiliike on verrattavissa Rancièrèren ajatteluun vaikuttaneisiin 1960-luvun lopun kumouksellisiin liikkeisiin. Vuonna

1967 tehtaissa alkoi uudentyypinen kapina, kun ammattijärjestöihin kuulumattomat nuoret työläiset ryhtyivät toimintaan ja asettuivat heitä ”edustaneita” järjestöjä vastaan. Tiedon ja auktoriteetin yhteen kytkennät murtavat ja sekä marxilaisen tieteen että kommunistisen puolueen auktoriteetin kyseenalaistavat liikkeet levisivät nopeasti työläisten, älymystön, taiteilijoiden ja opiskelijoiden keskuudessa.⁷⁰ Jos ”kommunismin hypoteesi on emansipaation hypoteesi”,⁷¹ joka on luottamuksen hypoteesi, niin sekä marxilaisen tieteen että kommunistisen puolueen kehitys sekoittui tämän luottamuksen vastakohtaan, epäluottamuksen kulttuuriin, joka perustui olettamukselle joukkojen pätemättömyydestä ja kyvyttömyydestä nähdä ja ymmärtää. Nuorille kapinallisille luokkataistelun systematisoinnit paljastuivat sinä, mitä vastaan taisteltiin. Nähtiin, että kommunistinen puolue, joka oli pyrkinyt olemaan sekä parlamentaariseen toimintaan osallistuva instituutio että vallankumouksellisen liikkeen omatunto, oli valinnut oman asemansa puolustamisen vallitsevassa yhteiskunnassa. Katsottiin, että marxilainen tiede oli osa representaation teoreettista ja poliittista mekanismia, jossa yliopisto-opettajien diskurssien universaalius auktorisoi heidät puhumaan proletariaatin nimissä. Pelkästään ”joukkojen taistelut kykenevät ehkä horjuttamaan representaation teoreettis-poliittisia muodostelmia, jotka ehkäisevät kumouksen autonomisia ilmauksia”.⁷² Antikapitalismi ja antiauktoritatiivisuus saivat kaikkialla uusia ilmaisu- ja organisoitumismuotoja. Porvarillisen järjestyksen vastaisen taistelun yhteisöt moninaistuivat. Kapinadiskurssien pirstaloituminen moninkertaisti paikat, joissa kysymys vallasta asetetaan. Tämä mitätöi perinteisen vasemmiston pyrkimykset yhdistää kamppailut, syntetisoida vasemmistodiskurssit ja alistaa ne hegemoniaansa.⁷³

Tämän päivän jälkidemokratiassa perinteinen vasemmisto on jo täydellisesti menettänyt otteensa vastarinnan moninaisuudesta ja vieläpä kadottanut politiikan kokonaan poliisijärjestyksen kiinteistön-

hoitoon. Rancière kiinnittää huomiota yhteen eroon. 1960-luvun anti-imperialistiset ja internationalistiset liikkeet haastoivat ennen kaikkea omat imperialistiset ja kolonialistiset valtionsa laajamittaisissa poliisija poliittikalogiikan yhteenotoissa, joissa partikulaariset konfliktit universalisoitiin dissensuksen yleisinä tapauksina. Tänäpä valtiollinen yhteenoton näyttämö on pirstaloitunut, sillä valta ja järjestysvoimat ovat hajaantuneet kansallisvaltioihin, Euroopan Unioniin, kansainvälisiin instituutioihin ja kasvottomaan maailmanjärjestykseen, ”sekä kaikkialla että ei-missään olevaan keskukseen”.⁷⁴ Vastapuoli ei ruumiillistu millään tarkoin määritellyllä näyttämöllä. Niinpä Rancièren mukaan poliittisten liikkeiden muodostamat moninaiset näyttämöt saattavat olla niin erillään toisistaan, että niiden yhdistäminen siten, että subjektivaation muodot leikkaisivat niiden poikki, on lähes mahdotonta. Silti ”kapitalistinen järjestys – tai epäjärjestys – synnyttää taistelun muotoja. [...] Poliitiikka on tänään vaikeaa, mutta se on uudelleen ajateltavissa”, sillä poliitiikka on jälleen kerran mahdollista erotta väestöjen ja hyödykkeiden virrasta.⁷⁵ Lisäisin, että globaalien tai Euroopan laajuisten poliittisen vastarinnan muotojen muodostumisessa subjektivaation yhteisrintamia syntyy politiikan avaamalla globaaleilla ja eurooppalaisilla kiistan näyttämöillä.

DEMOKRATIAN HYPOTEESI ON EMANSIPAATION HYPOTEESI

Laki eläkeiän korottamisesta hyväksyttiin. Ranskan mielenosoitukset, lakot ja saarrot hiipuivat. Poliitiikan hetki on ohi. Jälkideмократia jatkuu entisellään. Jos Sarkozyn poliitikassa puhdas vallanhalu vallan vuoksi yhtyy globaaliin poliisilogiikkaan, niin onko syksyn 10 tai kevään 68 kapinoiva poliitiikka pelkkää ohimenevää puuhailua puuhailun vuoksi? Kysymys voidaan laajentaa koskemaan Rancièren käsitystä poliitikasta ja demokratiasta.

En peräänkuuluta politiikan organisointista puoluepolitiikkana, joka johtaa poli-

tiikan muuttumiseen hallinnoimiseksi, enkä poliittisten kysymysten kirjaamista subjektivistien oikeuksien kiistana, joka johtaa politiikan oikeudellistumiseen. En myöskään tarkoita, että radikaalia emansipaation poliittikkaa tulisi perustaa jollekin mestaritutudelle, löytyipä se sitten Toiseudesta, ihmisoikeuksista tai taloudellisesta perusrakenteesta, tuotantovoimien kehittymisen historiasta ja proletariaatista. Vastarinnan ja kapinan ainutkertaisten tapahtumien alle ei pidä ryhtyä valamaan jatkuvuutta ja yhtenäisyyttä takaavaa materiaalista, ideaalista tai normatiivista anturaa. Filosofia, etiikka tai yhteiskuntatieteet eivät sääädä politiikan perustan periaatteita muutoin kuin sillä hinnalla, että demokratia, ja siten myös poliitiikka, häviää.

Joku voi nyt väittää, että Rancière itse asettaa tasa-arvon politiikan perustaksi, koska politiikan ei-poliittisena ”periaatteenä on tasa-arvo”.⁷⁶ Kyse on kuitenkin siitä, että ”emansipaation ajattelu asettaa epä-tasa-arvon logiikkaa vastaan tasa-arvon periaatteen, jota määrittää kaksi aksioomaa”: ensinnäkin tasa-arvo ei ole saavutettava päämäärä vaan lähtökohta, otaksuma, joka avaa sen varmistamisen, vakuuttamisen ja vahvistamisen tilan; toiseksi älykkyys on yhtä.⁷⁷

Onko (tasa-arvon ja emansipaation) poliitiikka liian sattumanvaraista ja ohimenevää, pysyviä muutoksia aikaansaamatonta? Tätä epäilyä ei helpota se, ettemme tahdo saada Rancièrelta vastausta kysymykseen *mitä on tehtävä*, sillä Rancière ei muotoile radikaalin politiikan normatiivisia periaatteita. Jos emme elvytä lupausta kommunistisesta tasa-arvoisten yhteisöstä, joka toimisi taistelevan politiikan normina ja päämääränä, voimmeko sanoa mitään enempää kompromissittomasta poliitikasta tässä ja nyt?

”Oikein hyvä! [...] Emme voisi paremmin toistaa asioita”, Badiou myötäilee Rancièreä, joka on ensinnäkin ottanut edelliseltä vastaan ”minun ontologiani keskeisen ajatuksen” valtion pyrkimyksestä laskutoimitusvallallaan sulkea tyhjä tila pois tilantees-

ta, mikä on syy siihen, että todellisen politiikan tulee muodostaa ja pitää yllä etäisyyttä valtioon. Toiseksi Rancière seuraa Sylvain Lazaruksen näkemystä politiikan ”harvinaisuudesta ja subjektiivisuudesta”.⁷⁸ Mutta... Otan esiin kolme Badioun havaitsemaa ongelmaa. 1) Välttellessään termiä ”Valtio” Rancière puhuu poliisista sekä yhteiskunnasta ja vielä vähemmän hän käsittelee sitä tosiasiallista valtiota, jonka ympärille puolueet, vaalit ja ”demokraattinen” subjektiviteetti on organisoitu. Etäisyydenotto valtiosta edellyttäisi julistautumista vieraaksi suhteessa parlamentaariseen valtioon ja vaaliriittiin sekä valtion muokkaamiin puolueisiin, mitä Rancière välttelee. Hän vaikuttaa varovan kuolettavaa syytöstä, ettei olisi demokraatti. 2) Rancière jättää sanomatta, että jokainen poliittinen prosessi on organisoitu prosessi. Tästä seuraa taipumus asettaa aavejoukot vastakkain nimeämättömän valtion kanssa, vaikka tilanne edellyttää, että muutama poliittinen militantti, jonka hahmoa ei löydy Rancièren ajattelusta, pannaan vastakkain parlamentaarisen valtion ”demokraattisen” hegemonian kanssa. Badiou painottaa, että politiikka *ilman puolueita* on myös organisoitua politiikkaa. 3) Rancièren työssä vallitsee ”negatiivinen varmuus” ja pidättäytyminen ohjeiden, reseptien tai johtopäätösten antamisesta.⁷⁹ Tästä seuraa, että tiedämme mitä politiikan ei tule olla ja mitä se joskus aikoinaan vielä oli, mutta emme koskaan ”mitä se on Reaalisessa ja vielä vähemmän, mitä tulee tehdä, jotta se olisi olemassa”.⁸⁰

Rancière vierastaa toimintaa organisoivan, joukkoja johtavan tai tietoa edustavan poliittisen militantin käsitettä. Hän myös avomielin myöntää, ettei ole niinkään kiinnostunut poliittisten kollektiivien organisaatiomuotojen kysymyksestä. Eiköhän kommunististen puolueiden ja valtioiden historia anna riittävästi malleja siitä, kuinka muodostaa organisaatioita valtiovallan ottamiseen ja ylläpitämiseen. Paljon vähemmän on ajateltu politiikkaa osattomien osan valtana, määrättyjen vaikutusten tuottamisena – eli pätevyyden vahvistamisena sekä näkyvissä ja ajateltavissa olevan että mahdollisen

alueiden uudelleen muotoiluna – ja subjektiviteetin tekojen aikaansaamina muutoksina.⁸¹ Tällaiset vastarinnan tapahtumat eivät synny mistään byrokraattisesta ja institutionaalista rutiinista vaan pikemminkin järjestämiskyvystä. Mutta tällainen järjestäminen ja järjestys on aina epäjärjestystä suhteessa ”normaaliin” paikkojen, toimintojen ja identiteettien jakoon.⁸²

Vaikka Rancièrelle politiikka on paikallista, epävarmaa ja sattumanvaraista toimintaa, tämä ei merkitse, että se tulisi tyhjästä ja katoaisi tyhjiyteen. Tasa-arvolla on traditionsa ja historiansa. Se artikuloidaan määrättyssä ajallis-paikallisessa poliisijärjestyksessä. Se ei häviä, kun barrikadit puretaan. Tasa-arvon vaatimukset saattavat tulla kirjatuiksi lakeihin tai omaksutuksi yhteiskunnallisiin käytäntöihin ja rakenteisiin tuottaen näin uuden, ehkäpä aiempaa oikeudenmukaisemman, aistittavan jaon, joka puolestaan politiikan on haastettava (Rancièren kriittinen suhde parlamentarismiin ei ole aivan yhtä jyrkän negatiivinen kuin Badioun). ”Kommunismien idea” -konferenssissa Rancière jakoi Badioun ajatuksen siitä, että kommunismin historia emansipaation historiana on ennen kaikkea kommunististen hetkien historiaa, valtiollisten instituutioiden häviämisen ja institutionaalisten puolueiden vaikutusvallan heikentymisen hetkiä. Mutta hetki ei ole pelkästään häviävä kohta ajankulussa vaan myös ratkaiseva hetki, tasapainon nyrjäyttävä liikevoima ja toisen ajankulun asetus. Nämä hetket piirtävät uudelleen mahdollisuuksien maailman hahmoa, piirteitä ja rajoja sekä hahmottavat uudella tavalla sitä, mitä niin sanottu yhteinen (”*commun*”) merkitsee. Jos kommunismilla on mitään merkitystä, se on näiden maineikkaiden tai tuntemattomien hetkien luomassa traditiossa, jossa ”koruttomat työläiset, tavalliset naiset ja miehet osoittivat kykynsä ja pätevyytensä taistella oikeuksiensa ja kaikkien oikeuksien puolesta” kollektivisoiden osattomien osan tasa-arvon voiman.⁸³ Jos kommunismilla on mieltä, niin käytettäköön sitä viittaamaan älykkyyksien ykseyden ja tasa-

arvon periaatteeseen, tämän periaatteen kollektivointiin erottamattomasti kuuluvan vakuutuksen ja vahvistuksen aspektiin sekä tähän prosessiin kuuluvaan äärettömyyteen, mikä tarkoittaa mahdollisuuksia ylittää annettu ja keksiä tulevaa, joka ei vielä ole kuviteltavissa.⁸⁴

Mielenosoitukset eivät vaikuttaneet säädetyn lain sisältöön, mutta samalla kun ne saivat aikaan poliittisen subjektivaation, julistivat tasa-arvon todellisuutta ja osoittivat demokratian olemassaolon, ne kirjasivat jälkidemokratian konsensukseen toisenlaisen talouden mahdollisuuden, jota uudet politiikan tapahtumat saattavat aktivoida, varmentaa ja vahventaa ja siten murtaa annettua juridis-poliittis-taloudellista totuutta. Muutosvistarinnan sijasta syksy 2010 osoitti konsensusta murtavan kapinoivan ja kiistelevän vastarinnan mahdollisuuden autonomisina politiikan ja demokratian tapahtumina, joita voidaan pitää kommunismin hetkinä.

Olen kierrättänyt syksyn 2010 vastarinnan ja kapinan tapahtumia Rancièren ajattelun kautta, koska, kuten Žižek sanoo, yhtenä harvoista nykyisistä ajattelutavoista se käsitteellistää johdonmukaisesti kysymyksen *kuinka jatkamme vastustamista*.⁸⁵ Rancièrè kieltäytyy säätämästä radikaalille

politiikalle perustan periaatetta, muotoilemasta yhtenäisen yhteisrintaman normatiivisia ja organisatorisia linjauksia, käytämästä ääntään proletariaatin oppineena edustajana tai esittämästä tieteellisen tiedon viimekätistä auktoriteettia. Vastaus kysymykseen *mitä on tehtävä* ei tänään ole kommunistisen lupauksen vuosisadan avannut yhtenäisyyttä ja organisaatiota peräänkuuluttava vastaus. Toisaalta Rancièrè ei tyydy vain odottamaan tulevaa messiasta, dekonstruoimaan politiikkaa tai aitaamaan politiikan reservaatteja vaan tarjoaa politiikan ja poliittisen toiminnan ”teorian”, joka on aina yhteiskunnallisten käytäntöjen sekä aistittavan jaon kumouksen diskurssien ja käytäntöjen mutta myös vallan diskurssien ja disipliinien vääntämää. Vastausta maailman globaaliin muuttamiseen sekä sen toteutustapoihin emme saa, mutta saamme sentään jotain. Sen, että joka hetki on mahdollisuus kollektiivisen kamppailun, elämän ja ajattelun erimielisyyden muotoihin, joihin erottamattomasti kuuluu tasa-arvo: ”Emansipaation tulevaisuus voi muodostua ainoastaan miesten ja naisten tasa-arvon periaatteen toimimaan panevien vapaiden yhteenliittymien luomassa yhteisen alueen autonomisessa kehittämisessä.”⁸⁶ Demokratia jatkaa taisteluaan.

viitteet

1. ”Ranskan senaatti hyväksyi kiistellyn eläkeuudistuksen”, *Helsingin Sanomat* 22.10.2010, www.hs.fi.
2. Jenni Virtanen, ”Ranskalaisnuoret: Jokaisen on saatava ensimmäinen mielenosoituksensa”, *Helsingin Sanomat* 20.10.2010, www.hs.fi; Hugh Schofield, ”France’s ‘children of revolution’”, *BBC News* 20.10.2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11575433>.
3. TF1 12.10.2010, <http://lci.tf1.fr/politique/2010-10/royal-demande-aux-jeunes-de-descendre-dans-la-rue-de-jeunes-de-6096977.html>.
4. Myös muualla Euroopassa syksy 2010 oli poliittisen vastarinnan, mielenosoitusten ja lakkojen aikaa, kun ihmiset protestoivat näkyvästi ja äänekkäästi hallitusten säästöohjelmia vastaan Roomasta Madridiin ja Brysselistä Ateenaan. Englannissa puolestaan opiskelijat asettuivat tiukasti vastustamaan opiskelumak-
5. sujen korotusta. Jos Slavoj Žižekin väite siitä, että olemme siirtymässä taloudellisen kriisin pysyvään poikkeustilaan pitää paikkaansa, niin synnyttäkö tämä radikaalin emansipatorisen politiikan moninkertaistumisen? Žižekin mukaan länsimaiset radikaalit intellektuellit pystyivät aiemmin seuraamaan kodeistaan muun maailman vallankumouksia, mutta nyt intellektuellit lähestyvät ”totuuden hetkeä [...] he halusivat todellisen muutoksen – nyt he voivat saada sen.” Slavoj Žižek, ”A Permanent Stage of Emergency”. *Le Monde diplomatique*. English edition, nr. 1011, November 2010, 1 & 3, 3.
5. Jean-François Achilli, Jean-Jérôme Bertolus & Françoise Fressoz, ”Eric Woerth: La réforme des retraites est une réforme gaulliste”, *Le Monde* 18.10.2010.
6. ”Sarkozy ordonne le déblocage des dépôts

- de carburants”, *Liberation* 20.10.2010, www.liberation.fr.
7. ”La réforme des retraites, c’est moi”, *Le Parisien* 26.10.2010, www.leparisien.fr.
 8. Marc Landré, ”Eric Woerth: ’Une fois la loi votée, elle doit s’appliquer’”, *Le Figaro* 22.10.2010.
 9. ”Ranskan senaatti hyväksyi kiistellyn eläkeuudistuksen”, *Helsingin Sanomat* 22.10.2010, www.hs.fi. Käännöstä muotoiltu.
 10. Ranskassa eri intressitahojen mahdollisuudet vaikuttaa lainvalmisteluvaiheessa ovat heikommat kuin Suomessa, jossa lakeja valmisteleisiin komiteoihin ja työryhmiin pyritään saamaan niiden eturyhmien edustajat, joita laki koskee.
 11. Jacques Rancière, ”Les Démocraties contre la démocratie”, teoksessa Giorgio Agamben, et. al., *Démocratie, dans quel état?* La Fabrique, Paris 2009, 95–96. Kun irlantilaiset olivat vuoden 2008 kansanäänestyksessä sanoneet ”Ei” Lissabonin sopimukselle, satiirinen aikakauslehti *Canard Enchaîné* kertoo ärsyntyneen Sarkozyn tokaisseen: ”He ovat hemmetin typeryksiä. Vuosia he ovat ahmineet Euroopan kustannuksella ja nyt he tökkäävät meidät paskakasaan.” Charles Bremner, ”Nicolas Sarkozy aims to rescue the EU in style”, *Timesonline* 20.6.2008. www.timesonline.co.uk.
 12. Seyla Benhabib, ”Towards a Deliberative Model of Democratic Legitimacy”, teoksessa Seyla Benhabib (toim.), *Democracy and Difference. Contesting the Boundaries of the Political*. Princeton University Press, Princeton NJ, 1996, 67–94.
 13. Jacques Rancière, *Erimielisyys. Poliittikka ja filosofia*, suom. Heikki Kujansivu. Tutkijaliitto, Helsinki 2009, 175.
 14. Rancière, *Erimielisyys*, 139–140.
 15. Rancière, *Aux bords du politique*, 2. painos. Gallimard, Paris 2004, 24.
 16. Rancière, *Aux bords du politique*, 24.
 17. Jacques Rancière, ”Le plaisir de la métamorphose politique”, teoksessa Jacques Rancière, *Moments. Interventions 1977–2009*. La Fabrique, Paris 2009, 198–209, 198.
 18. Kim Willsher, ”French pension reform vote passed by parliament”, *Guardian* 22.10.2010.
 19. Rancière, ”Les Démocraties contre la démocratie”, 96.
 20. Esimerkiksi entinen maalaisjohtaja Benny Levy ja Jean-Claude Milner ovat puhuneet paimenhallinnosta, joka ei perustu demokraatioissa vallitsevaan rajattomuuden periaatteeeseen. Ks. Jacques Rancière, *La Haine de la démocratie*. La Fabrique, Paris 2005; Jacques Rancière, ”Does Democracy Mean Something?”, käännös Steven Corcoran, teoksessa Jacques Rancière, *Dissensus. On Politics and Aesthetics*. Continuum, London & New York 2010, 45–61, 47.
 21. Rancière, *Erimielisyys*, 168.
 22. ”French MPs adopt pension reform”, *BBC News Europe* 27.10.2010, <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11633178>.
 23. Rancière, *Erimielisyys*, 158.
 24. ”La réforme des retraites, c’est moi”, *Le Parisien* 26.10.2010, www.leparisien.fr.
 25. Rancière, *Erimielisyys*, 141.
 26. Rancière, *Erimielisyys*, 141.
 27. Jacques Rancière, *Chroniques des temps con-sensuels*. Seuil, Paris 2005, 8. Myös Žižek katsoo, että sosioekonomisten suhteiden alueella on hyväksytty (kapitalistisen) todellisuuden asettamat rajoitukset ja mahdolltomuudet (radikaali muutos on mahdoton), joskin henkilökohtaisen vapauden ja tieteellisen teknologian alueella kaikki on samalla julistettu mahdolliseksi. Tällaista ideologista mahdolltomuutta ei ylitetä sillä, että ”kaikki on mahdollista”, vaan Jacques Lacanin muotoillulla ”mahdoton tapahtuu”. Žižek, ”A Permanent Stage of Emergency”, 3.
 28. Rancière, *Erimielisyys*, 142.
 29. Rancière, *Erimielisyys*, 162.
 30. Jacques Rancière, ”La Démocratie, un scandale nécessaire”, teoksessa Jacques Rancière, *Moments. Interventions 1977–2009*. La Fabrique, Paris 2009, 151.
 31. Rancière, ”La Démocratie, un scandale nécessaire”, 151; Žižek, ”A Permanent Stage of Emergency”, 3.
 32. Rancière, *Erimielisyys*, 173.
 33. Jacques Rancière, ”Dissenting Words. A Conversation with Jacques Rancière”, haastattelijä David Panagia, *Diacritics* (30) 2/2000, 113–126, 125.
 34. Kun poliittikka suljetaan ulos konsensusdemokratiasta ja demokratian kansa katoaa, jäljelle jää Rancièren mukaan veren, rodun, sukulaisuuden tai identiteetin kansa, mikä synnyttää rasistisen ja muukalaisvihamielisen identiteettipolitiikan. Se esittää itsensä ainoaksi vaihtoehtoiseksi politiikaksi, joka ei hyväksy taloudellisia välttämättömyyksiä. Lieneekö tässä yksi syy äärioukeiston viimeaikaiseen menestykseen Euroopassa?
 35. Philippe Lacoue-Labarthe & Jean-Luc Nancy,

- "Le 'retrait' du politique", teoksessa Jacob Rogozinski, et al. *Le Retrait du politique*. Galilée, Paris 1983, 183–200, 188–189.
36. Jacques Rancière, "Le Pire des maux est que le pouvoir soit occupé par ceux qui l'ont voulu", teoksessa Jacques Rancière, *Moments. Interventions 1977–2009*. La Fabrique, Paris 2009, 210–216, 216.
37. Nicolas Cori, "La grève se durcit, Sarkozy aussi". *Liberation* 22.10.2010. <http://www.liberation.fr/politiques/01012297793-la-greve-se-durcit-sarkozy-aussi>.
38. Antonio Gramsci, *Työväenluokan yhtenäisyys. "L'Ordine Nuovossa" julkaistuja artikkeleita 1919–1920*, suomennos Martti Berger et al.. Kustannusliike Edistys, Moskova, 1976, 62.
39. V.I. Lenin, *Mitä on tehtävä? Liikkeemme päivänpolttavia kysymyksiä*. Kustannusliike Edistys, Moskova 1975.
40. Philippe Lacoue-Labarthe & Jean-Luc Nancy, "Ouverture", teoksessa Luc Ferry, et al., *Rejouer le politique*. Galilée, Paris 1981, 11–28, 12.
41. Hannah Arendt, *Vita Activa – Ihmisenä olemisen ehdot*, suom. Riitta Oittinen ja työryhmä. Vastapaino, Tampere 2002, 51.
42. Jacques Rancière, "L'Impureté politique", teoksessa Jacques Rancière, *Moments. Interventions 1977–2009*. La Fabrique, Paris 2009, 159–170, 160.
43. Jacques Rancière, "The Use of Distinctions", käännös Steven Corcoran, teoksessa Jacques Rancière, *Dissensus. On Politics and Aesthetics*. Continuum, London & New York 2010, 205–218, 206.
44. Rancière, *Aux bords du politique*, 225.
45. Rancière, *Aux bords du politique*, 252–253.
46. Jacob Rogozinski, "Déconstruire – La révolution", teoksessa *Les Fins de l'homme. À partir du travail de Jacques Derrida*. Galilée, Paris 1981, 516–529, 517.
47. Jacques Derridan keskustelupuheenvuoro, teoksessa *Les Fins de l'homme. À partir du travail de Jacques Derrida*, Galilée, Paris 1981, 527.
48. Rancière, *Aux bords du politique*, 242.
49. Rancière, "Le Pire des maux est que le pouvoir soit occupé par ceux qui l'ont voulu", 214.
50. Rancière, *Aux bords du politique*, 242.
51. Rancière, *Erimielisyys*, 72.
52. Rancière, *Aux bords du politique*, 242; poliisi/politiikka erottelusta ks. Ari Hirvonen, "Tasa-arvon demokratia – Jacques Rancière, erimielisyyden ajattelija", teoksessa Toomas Kotkas & Susanna Lindroos-Hovinheimo (toim.), *Yhteiskuntateorioiden oikeus*, Tutkijaliitto, Helsinki 2010, 327–376, 339–342.
53. Ks. Thierry Maël, "Et les jeunes sont entrés dans la dance", *Le Nouvel Observateur* nr. 2398, 2010, 33.
54. Rancière, "Dissentig Words", 125.
55. Rancière, *Aux bords du politique*, 245.
56. Rancière, *Aux bords du politique*, 244.
57. Rancière, *Erimielisyys*, 95.
58. Jacques Rancière, "Communismes sans communism?", teoksessa Alain Badiou & Slavoj Žižek (toim.), *L'Idée du communisme*. Lignes, Paris 2010, 231–245, 233.
59. Rancière, *Aux bords du politique*, 225.
60. Tässä mielessä Rancièren subjekti on lähellä Badioun totuuden subjektia, joka ei palaudu yksilöön vaan ylittää yksilöllisyyden asettamat egoismin, kilpailevuuden ja äärellisyyden rajat subjektivaation prosessissa. Mutta hänen subjektinsa ei ole poliittisen totuuden prosessin osapuoli, "tämän totuuden militantti". (Huomautettakoon hetimiten, ettei Badioun totuus ole yhtä kuin marxilaisen tiedon totuus.) Alain Badiou, "L'Idée du communisme", teoksessa Alain Badiou & Slavoj Žižek (toim.), *L'Idée du communisme*. Lignes, Paris 2010, 7–25, 10.
61. Rancière, *Erimielisyys*, 192.
62. Rancière, *Erimielisyys*, 194.
63. Rancière, *Erimielisyys*, 145.
64. Rancière, *Erimielisyys*, 146.
65. Rancière, *Erimielisyys*, 147.
66. Rancière, "The Use of Distinctions", 212–213.
67. Rancière, "Does Democracy Mean Something?", 60–61.
68. Rancière, "Communismes sans communism?", 242.
69. Jacques Rancière, *La Leçon d'Althusser*. Galilard, Paris 1974, 173.
70. Taustalla vaikutti Kiinan kulttuurivallankumous. Nuorille opettajille, kuten Rancièrelle ja Badiouille, erisnimi Mao korvasi instituutiot ja byrokraatian auktoriteetin. Alain Badiou, "Les Leçons de Jacques Rancière, Savoir et pouvoir après la tempête", teoksessa Laurence Cornu & Patrice Vermere (toim.), *La Philosophie déplacée. Autour de Jacques Rancière*. Horlieu, Paris 2006, 131–154, 135.
71. Määritelmä, josta Rancière lähtee liikkeelle "Kommunismin idea" -konferenssin esityksessään, viittaa Badioun *l'Humanitén* haastattelussa esittämään näkemykseen. Ranciè-

- re, "Communistes sans communism?", 231. Kommunistisesta hypoteesista yleensä ja sen kytkeytymisestä emansipaation politiikkaan ks. Alain Badiou, *De Quoi Sarkozy? Est-il le nom?* Lignes, Paris 2009, 139–155.
72. Rancière, *La Leçon d'Althusser*, 225.
73. Rancièren kritiikki marxilaisen tieteen osalta kohdistuu erityisesti Althusseriin. Mutta hän ottaa myös jo vuonna 1974 välimatkaa maolaisiin organisaatioihin, jotka, kuten etenkin *Gauche prolétarienne*, omaksuivat kulttuurivallankumouksesta periytyneen ajatuksen poistaa se työnjako, joka erottaa älyllisen työn manuaalisesta työstä ja jotka julistivat kirjan kuolemaa sekä porvarillisten älyllisten apparaattien sisällä pysyvän taistelun hyödyttömyyttä. Ja vuoden 2009 kommunismi-konferenssissa hän kuvaa tätä aikaa, jolloin althusserilaisesta tiedeuskosta siirryttiin maolaiseen innostukseen älymystön uudelleen kouluttamisesta tehdastyössä työläisten johdolla. Vanha kommunistinen vastakkaisuus kommunistin ja työläisen välillä näkyy kummassakin, ainoastaan termit vaihtavat paikkaa. Luottamuksen hypoteesin, joka on emansipaation hypoteesi, sijasta kumpikin edustaa epäluottamuksen kulttuuria. Työläisten kokemusta hyljeksitään etujoukkokommunistien tiedon nimissä ja kommunistien innostusta hyljeksitään työläisten kokemuksen nimissä. Jotta kommunismin nimen alla voitaisiin ajatella mitään uutta, tästä epäilyksen kaksinaisuudesta on päästävä eroon. Rancière, *La Leçon d'Althusser*, 222–223; Rancière, "Communistes sans communism?", 238.
74. Rancière, "Dissentig Words", 125.
75. Rancière, "Dissentig Words", 126.
76. Rancière, *Erimielisyys*, 16.
77. Rancière, "Communistes sans communism?", 232.
78. Alain Badiou, *Metapolitics*, käännös Jason Baker, Verso, London & New York 2005, 119.
79. Badiou, *Metapolitics*, 111.
80. Badiou, *Metapolitics*, 111.
81. Jacques Rancière, "La Méthode de l'égalité", teoksessa Laurence Cornu & Patrice Vermerre (toim.), *La Philosophie déplacée. Autour de Jacques Rancière*. Horlieu, Paris 2006, 507–523, 514.
82. Rancière, "Communistes sans communism?", 239.
83. Rancière, "Communistes sans communism?", 240.
84. Rancière, "Communistes sans communism?", 244–245.
85. Slavoj Žižek, "The Lessons of Rancière", teoksessa Jacques Rancière, *The Politics of Aesthetics. The Distribution of the Sensible*. Continuum, London & New York 2006, 67–79, 79.
86. Rancière, "Communistes sans communism?", 244.